

TTIP:n vaikutukset ja ongelmat

Heikki Patomäki

Suhteellisen edun periaate

- David Ricardo (1772 – 1823)
- Kaksi maata, kaksi tuotetta → absoluuttista etua ei tarvita, suhteellinen etu riittää.
 - hyöty tulee vapaan kaupan myötä syntyvästä työnjaosta ja erikoistumisesta.
- Malli on staattinen (ajaton); ja lähtökohtana on maailma, jossa kauppaa ei käydä.
- Heckscher-Ohlin malli (1933): matemaattinen yleisen tasapainon uusklassinen malli, mutta perusidea on samantyyppinen kuin Ricardolla
 - Ricardolla vain yksi tuotannontekijä, mutta tuotantotekniikoissa eroja
 - H-O malli: sama teknologia, mutta tuotannontekijöiden saatavuus ja suhteelliset hinnat eroavat

Teorian ongelmia

- Teollisuuden alojen sisäinen kauppa: samoja tuotteita viedään maasta toiseen.
 - aggregaatio-tasosta riippuen, 30-70% maailmankaupasta, ja koko ajan kasvava osuus
- Kun lähtökohtana on yhteenkietoutunut maailmantalous ja historiallisesti kehittynyt työnjako, kaupan vapauttamisen vaikutukset ovat aivan jotain muuta kuin mitä teoriassa oletetaan.
- Dynaamiset vaikutukset olennaisia: (lisä)erikoistumisella on myös kustannuksia.
- Orastavan teollisuuden kehittäminen edellyttää suojaa – teollisuus- ja investointipolitiikka.

”Uusi kauppateoria”

- Paul Krugman 1979-1980.
- Krugmanin mukaan brändäämisen ja suurtuotannon edut selittävät miksi suurin osa maailmankaupasta käydään samanlaisten maiden välillä ja paljolti vieläpä samojen teollisuudenalojen sisällä
 - tämä oli merkittävä poikkeama klassisesta mutta täysin epärealistisesta kauppateoriasta, jossa erikoistuminen ja suhteellinen etu selittää kauppaa.
- Krugmanilta (1991) meni kuitenkin vuosikymmen keksiä, että näin ollen monet talousprosessit ovat itseään vahvistavia, ja että teollinen menestys voi ruokkia menestystä
 - kunkin maan erikoistuminen on spesifiä ja polkuriippuvaista

”Vapaakaupan” alueen laajeneminen

- Vapaa kauppa edellyttää:
hyödykkeet – markkinat yksityinen omistaminen.
- Kaupan myötä yksityisen omistamisen piiri laajenee (*de facto* yksityistäminen ja hyödykkeistäminen):
 - kulttuuri
 - geenit, biodiversiteetti
 - palvelut (mukaan lukien terveys, koulutus)
 - maatalous
 - investoinnit
- Seurauksena rajoituksia ja ehtoja valtion ja kaiken **julkisen** roolille yhteiskunnassa.

Toisen maailmansodan jälkeinen kehitys

- Bretton Woods -järjestelmä
- GATT (tariffien yleissopimus)
- ITO = International Trade Organization.
- GATT-kierrokset: kaupan vapauttamisen logiikka vei yhä laajempiin kysymyksiin.
- Uruguay-kierros (1986-94)
 - laajensi "vapaan kaupan" alaa jo merkittävästi, tuloksena WTO

Maailman kauppajärjestö WTO 1995

- GATT säilyi ytimeissä, mutta tullit yms. yhä vähemmän merkittävä osa "vapauttamista".
- GATS (palvelut)
- TRIPS (teollis- ja tekijänoikeudet)
- Doha-kierros (2001)
 - yrityksiä tuoda investointisuoja mukanaan
 - kierros on ollut melkein totaalinen epäonnistuminen; vain pieniä askelia Balissa 2013

MAI = monenkeskinen investointisopimus

- OECD-neuvottelu 1996-98
- Kansalaisyhteiskunta vuosi sopimuksen julkisuuteen 1997.
- Erityisen kohun sai aikaan suunnitelmat investointisuojusta.
- Ranska vetäytyi neuvotteluista 1998 → neuvottelut kariutuivat.
- Agenda siirtyi WTO:hon → bilateraalisiin sopimukseen → n. 3000 vuoteen 2014 asti

TTIP = EU/USA vapaakauppa

- USA-EU vapaakauppaneuvottelut looginen jatke pitkälle kehitykselle
 - uusliberaali aikakausi: 1973 / 1979 / 1981 → ...
- EU:n näkökulmasta: Lissabonin sopimus ja EU-kompetenssin laajeneminen investointeihin
- TTIP kattaa markkinoiden, yksityisen omistuksen ja kilpailun levittämisen kaikille kentille.
- Investoinnit ja niiden suoja vain yksi keskeinen osa; esim. maatalous, geenimuunnellut tuotteet, kulttuuri jne.

Asialistalla yhtiövaltaa, geeniruokaa ja kulttuurin amerikkalaistamista

- Neuvottelut aloitettiin heinäkuussa 2013
 - jo aiemmin oli aloitettu vastaavat neuvottelut Kanadan, Intian ja Singaporen kanssa
 - EU:n jäsenmaat ovat tähän mennessä solmineet reilusti yli tuhat investointisopimusta kolmansien osapuolten kanssa
- Oletuksena ja neuvottelujen oikeutuksena on, että investointisopimukset lisäävät taloudellista kasvua ja ovat siten hyödyllisiä
 - Ricardo / Heckscher-Ohlin / empiiriset väitteet esim. investointien lisääntymisestä
- HS heinäkuussa: "EU:n Yhdysvaltojen päättäjät kerääntyvät tänään neuvottelemaan vapaakauppasopimuksesta, joka toteutuessaan paisuttaisi alueiden talouksia CEPR-tutkimuslaitoksen laskelman mukaan yhteensä yli 75 miljardilla eurolla vuosittain".

Mitä sanoo tutkimus?

- Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLA:n mielestä tuo puoli prosenttia tulisi lisää myös Suomen kokonaistuotannolle; suurin hyöty koituisi ETLA:n mielestä pienille ja keskisuurille yrityksille.
- Kuitenkin EU-komission selvitys tarkemmin luettuna: kaikkein ”optimistisemmässäkin” skenaarioissa lähiajan vaikutukset olisivat vain luokkaa 0,05% lisää BKT-kasvuun per vuosi (tämäkin osin illuusio).
- Mikään malli ei pysty ennustamaan tulevaisuutta vuoteen 2027 – tai jälkikäteen erottamaan mahdollisesta kasvusta yhden pienen tekijän roolia.
- Investointisopimuksilla ei mitään vaikutusta investointien määrään (esim. Lauhe Polsen, 2010)
 - ...ja jos on, niin täysin vääristä syistä...

Capoldon kiistelty tutkimus

- Myös Jeronim Capaldo 2014 perustuu moniin epärealistisiin oletuksiin, mutta on kuitenkin uskottavampi kuin komission tilaamat mallit, sillä se huomioi mm.
 1. resurssien vajaakäytön
 2. tietotaitojen ja pääoman erikoistumisen
 3. ja alueelliset erot EU:n sisällä
- EU:n nettovienti vähenisi.
- BKT vähenisi 0,2-0,5%.
- Työntekijöiden tulot putoaisivat tuhansia euroja vuodessa; pääoma hyötyisi työn kustannuksella.
- Verotulot vähenisivät.
- Rahoituksen epävapaus ja epätasapainot lisääntyisivät.

TTIP: The Truth About the Transatlantic Trade and Investment Partnership

polity

Ferdi De Ville & Gabriel Siles-Brügge

"A balanced and informative account of the Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership and its implications for the economy and society. This book will be a valuable resource for anyone trying to assess the TTIP with open eyes."

Dean Baker, Co-Director, Center for Economic and Policy Research

"This in-depth, systematic and sober analysis - deprived of any polemics - brilliantly demystifies the mega-trade deal. It is by far the most advanced piece of political economic thinking on TTIP to date."

Pierre Defraigne, Executive Director, College of Europe Foundation

Investointisopimusten funktio

- Suurin osa voimassaolevista investointisopimuksista on solmittu sen jälkeen, kun MAI-neuvottelut kariutuivat.
- Sopimuksissa suojellaan ensisijaisesti jo tehtyjä investointeja, ennen kaikkea monikansallisia yhtiöitä demokraattiselta poliitikalta.
- Oletuksena on: se mikä on hyväksi yhdelle yhtiölle, on hyväksi koko yhteiskunnalle.
- Oikeudenkäyntejä valtioita vastaan jo yli 500.
- Tärkein sovittelu- ja oikeudenkäyntipaikka on Maailmanpankki-ryhmään kuuluva The International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID), mutta lisäksi on perustettu erilaisia ad hoc tuomioistuimia ja käytetty joukkoa muita olemassaolevia elimiä
 - esimerkiksi UNCITRALia, joka on YK:n kansainvälisen kauppalaian komissio

Laillisuusperiaate ja oikeudenmukaisuus

- Oikeusvaltioperiaate ('rule of law'): laki säätelee valtion ja poliittisen yhteisön toimia, suhteita, valtaoikeuksia ja rangaistuksia; ja myös kompetensseja, jotka koskevat lain muuttamista.
- Myös oikeushenkilöillä voi olla oikeuksia valtiota vastaan & oikeus haastaa valtio oikeuteen.
- **Ongelma 1:** laillisuusperiaate ei toteudu
 - samat ihmiset toimivat lainsäädännön konsultteina, välimiehinä ja lakimiehinä; päätökset lisäksi usein mielivaltaisia
- **Ongelma 2:** investointisopimukset ovat asymmetrisiä: oikeuksia yhtiöille, velvollisuuksia valtioille → demokratia kaventuu (tarvittaisiin myös globaalia demokratiaa!)
 - suosii myös ulkomaisia suuryhtiöitä kotimaisten kustannuksella
- Lisäksi: olisi myös perusteita problematisoida yhtiöiden oikeushenkilöllisyyttä.

Yksityisomistuksen ja ”vapaan kaupan” alan laajeneminen

- Demokraattinen politiikka tulee osin alisteiseksi yksityisille omistusoikeuksille, tässä tapauksessa yhdysvaltalaisen suuryhtiöiden oikeuksille.
- Poliittika-muutokset toteutuvat myös käsitepoliittisesti, laajentuneen vapaakauppakäsitteen kautta.
- Yksittäisen hallituksen toteuttama sääntely, tuotantotuet sekä mikä tahansa ”vääristävä” vero- tai teollisuuspolitiikka voidaan tulkita vapaakaupan esteeksi.
- ”Vapaan” kaupan logiikka on tässä mielessä yksinkertainen: yhä laajempaan ja epämääräisempään vapaakauppa-käsitteeseen sisältyy ajatus, että valtioiden ei tulisi puuttua mihinkään, mikä saattaa liittyä maailmankauppaan, ja että sääntely ja valtioiden toimivallat tulisi kaikissa tällaisissa asioissa yhdenmukaistaa.

Geenimuunnellut tuotteet

- Yhdysvalloissa geenimuunnellut tuotteet ovat yleisiä, kun taas Euroopassa on noudatettu järkeväen varovaista periaatetta, jonka mukaan tuotteen harmittomuus pitää ensin osoittaa.
- Neuvottelujen asialistalla on muun muassa rajoitukset, joita EU on asettanut geenimuunnelluille elintarvikkeille.
- Vapaakauppa-neuvotteluissa geenimuuntelun sääntely – kuten niin moni muukin asia – tulkitaan kaupan esteeksi.
- USA:n neuvottelijat: tällä kertaa EU tulee hyväksymään terveys- ja turvallisuusstandardien yhdenmukaistamisen – eli geenimuunnellun ruuan tuomisen.

Kulttuuri

- Ranska on vaatinut "kulttuurillista poikkeusta" audiovisuaalisten tuotteiden osalta.
- Ranskan kauppaministeri Nicole Brichq on arvostellut komissiota liian nopeasta etenemisestä ja varoittanut veto-oikeuden käyttämisestä.
- Helsingin Sanomat otti kantaa asiaan kesäkuussa 2013 toteamalla, että "Ranska on asettunut poikkiteloin", mutta vakuuttaa, että "Ranskan kipuilu on korkeintaan hidaste".
- "Vapautta" on siis se, että tarjolla kauppojen hyllyillä ja tv-kanavilla on vain muutaman – usein angloamerikkalaisen – mediajätin tuotteita....

Johtopäätös

- Vasemmiston ohjelmissa: TTIP:stä ja CETA:sta on luovuttava ja vastaavat muut sopimukset arvioitava uudelleen.
- Tarvitaan kyllä yhtiöiden ja investointien globaaleja hallintajärjestelmiä, mutta parempia; periaatteita:
 - Laillisuusperiaate
 - Symmetrisyys
 - Pluralismi
 - Demokratia
 - Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehitys